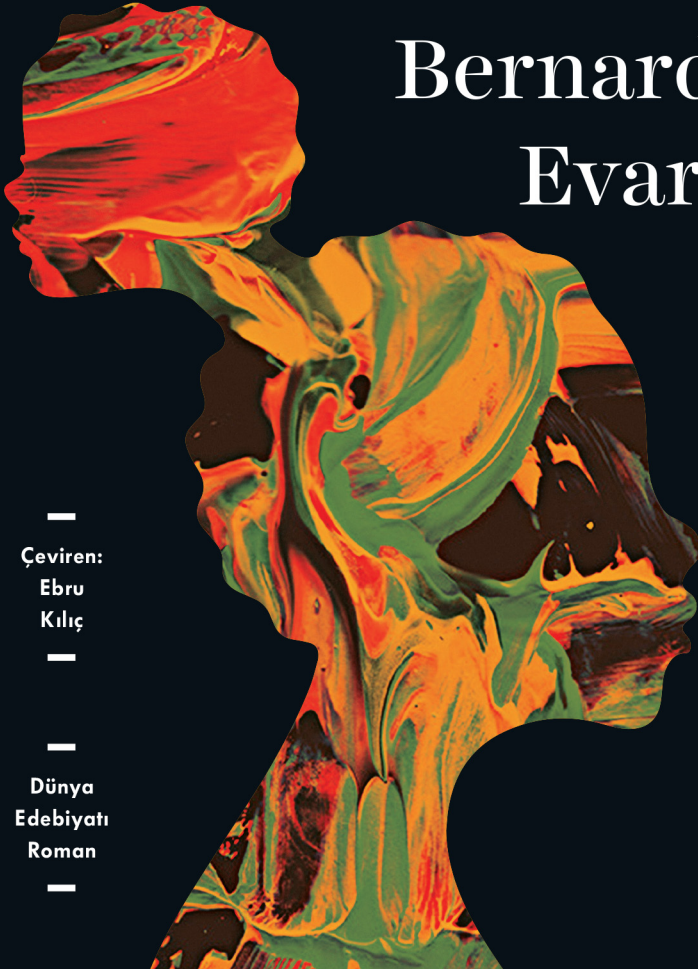

Beyaz Köle

Bernardine
Evaristo

—
Çeviren:
Ebru
Kılıç

—
Dünya
Edebiyatı
Roman

Cumhuriyetimiz
100 Yaşında

Bernardine Evaristo, İngiliz bir anne ile Nijeryalı bir babanın sekiz çocuğundan dördüncüsü olarak 1959'da Londra'da dünyaya geldi. *Island of Abraham*, *Lara*, *The Emperor's Babe*, *Soul Tourists*, *Mr. Hello Mum*, *Loverman* adlı romanlarıyla beğeni topladı. Edebiyat eleştirisinden öyküye uzanan bir dizi alanda ürünler verdi.

Son romanı *Kız, Kadın, Öteki* 2019'da Booker Ödülü'nü Margaret Atwood'un *Ahitler*'i ile paylaştı. 2020'de British Book Award'a layık görüldü. Haftalarca çoksatanlar listelerinden inmedi. 2008 tarihli *Be-yaz Köle* Evaristo'nun dünya çapında ilgi gören, bol ödüllü romanlarından biridir. *Vogue* dergisinin İngiltere'nin En Etkili 25 Kadını arasında seçtiği Evaristo, günümüzün önde gelen yazar ve aktivistlerindedir.

DOĐAN KİTAP TARAFINDAN YAYIMLANAN DİĞER KİTABI

Kız, Kadın, Öteki

BEYAZ KÖLE

Orijinal adı: Blonde Roots

© 2009, Bernardine Evaristo

Yazan: Bernardine Evaristo

İngilizce aslından çeviren: Ebru Kılıç

Yayına hazırlayan: Aslı Güneş

Türkçe yayın hakları: © 2023 Dođan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz. Bu kitabın Türkçe yayın hakları Anatolialit aracılığıyla Aitken Alexander Associates'ten alınmıştır.

1. baskı / Mayıs 2023 / 978-625-6417-67-0

Sertifika no: 44919

Kapak tasarımı: Geray Gençer

Sayfa uygulama: Yeşim Ercan Aydın

Baskı: Ana Basın Yayın Gıda İnşaat San. ve Tic. A.Ş.

Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622 Sk.

Güven İş Merkezi, No: 6/13 Bağcılar - İSTANBUL

Tel. (212) 446 05 99

Sertifika No: 52729

Dođan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 3, Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Beyaz Köle

Bernardine Evaristo

Çeviren: Ebru Kılıç

Avrupa ve Amerika kıtalarına köle olarak
götürülmüş 10-12 milyon Afrikalıyı...
ve onların torunlarını hatırlayarak
1444-1888

İçindekiler

Birinci Kitap

Tanrım Beni Evime Götür.....	15
İncil Treni	52
Ebe.....	71
Güpegündüz Soygun	72
Doklanda.....	80
Orta Deniz Yolu	88
Ah Küçük mucize	106
Ben Neredeyim?	118

İkinci Kitap

<i>The Flame</i>	122
Mütevazı Bir Geçmiş-Kişisel Bir Trajedi.....	125
Bazıları Diğerlerinden Daha İnsandır	131
Griliğin Kalbi	142
Ruhların Kurtarılması	152
Başarı Denizlerinde Yelken Açmak.....	159
İyiliğe İhanet.....	163
İlanlar	165

Üçüncü Kitap

Ah Güzel At Arabası	169
O Piti Piti Karamela Sepeti	177
Adalet Yerini Buldu (<i>The Flame</i> 'den).....	184
Cennet Adası	186
Bir Teselli Pınarı	213
Efendimin Evinde	226
Suya Dalmak.....	253

<i>Sonrası</i>	277
Teşekkür	280

Her Şey yoruma açıktır: Belli bir zamanda hangi yorumun baskın çıkacağını, hakikat değil güç belirler.

Nietzsche

Birinci Kitap

Tanrım Beni Evime Götür

Patronum Bwana¹ ailesiyle birlikte yolun aşağısındaki süslü püslü partilerde kolalı rom kadehlerini tokuşturur, oynak kıçlarını sallayıp dururken, ben ofiste onun muhasebe defterlerini halletmekle meşguldüm. Voodoo Ayini kutlamasının biz kölelere yılın bir günü olsun tatil ilan edilmesini umardım eskiden ama nerde, aynı tas aynı hamam.

Pencerenin dışında, bulvarlarda sıra sıra palmiye ağaçları altın ve gümüş süslerle bezenmiş. Upuzun, gösterişli, burnu havada bir halleri var, kıymetli hindistancevizi sütünü başlarının üstünde dengede tutmaya çalışarak büyüyenler gibi; parlak yeşil yapraklarında, kırmızıya boyalı manyok kabuklarına yerleştirilmiş, ışıkları titreşen gaz lambaları sallanıyor.

Kaldırım taşları dünkü kum fırtınasında tertemiz süpürülmüş, ayaküstü yiyecekler satan işportacılar derdest edilip kışkışlanmış.

Kurbağalar ve circirböcekleri sarhoş bir gece korosu kesilmiş, develer zengin konukları bize komşu tesisteki partiye taşıyor. Erkekler gösterişli kaftanlar içinde, heybetli şişman hanımları en gösterişli genç kız işi fiyonklarla düğümlemiş tavuskuşu baskılı başörtülerini yarıştırıyor.

Bütün evlere yeni badana yapılmış, camları boyalı pencere-lerde tanrıların resimleri: Osun,² Sango,³ Yemonja.⁴ Taş sfenksler

1. Swahili dilinde önemli kişi, büyük patron ya da safari lideri anlamına gelen bir sözcük. (ç.n.)

2. Yoruba halkının panteonunda güzellik, bereket, doğurganlık simgesi olan nehir tanrıcısı. (ç.n.)

3. Yoruba halkının güçlü baltasıyla tanınan savaş ve fırtına tanrısı. (ç.n.)

4. Yemonja ya da Yemoja Yoruba panteonunda hayatın başlatıcısı ve bütün tanrıların anası olarak kabul edilir. (ç.n.)

girişteki verandanın muhafızları, kapıların önüne uzun mermer kaidelerin üstüne meşaleler yerleştirmiş; alevleri, yapışkan gece havasını kavrayan kaygan mavi parmaklar.

Evlerin üst katındaki odalarda gençlerin çılgın elektronik ritimleri patlıyor, alt katlardan da *marimbanın*⁵ yumuşak müziği geliyor, kahkahalar ve konuşma sesleriyle karışık; bu iyilik mevsimini kutlamak için her tür gerekçeye sahip insanların sesleri bunlar, çünkü onlar bilinen dünyanın en pahalı arazisinin kalbinde, Mayfah'ta yaşayan özgür erkekler ve özgür kadınlar.

Sözünü ettiğim Bwana, Şef I. Kaga Konata Katamba.⁶ Servetini ihracat-ithalat dümeniyle, o korkunç transatlantik köle ticaretiyle kazandı, sonra durulup kibar topluluğa karıştı; işinin başında bulunmayan bir şeker patronu, yarı zamanlı bir koca, bazen baba, dürüst insanlıktan emekli ve söylemeye bile gerek yok, çuvallamış bir ruh.

Patronum aynı zamanda köleliğin lağvedilmesine karşı çalışıyor tam zamanlı, kölelik yanlısı zırvalarını kendi çıkardığı *The Flame'de*⁷ yayımlıyor, her yere bedava dağıtılan bir bülten.

Kendime rağmen, midem kasıla kasıla, boğazım düğümlene düğümlene şu bültenin en son fecaat sayısının sayfalarını karıştırmaya başlamıştım ki bir el ofisin açık penceresinden katlanmış bir kâğıt attı ve ben kim olduğunu göremeden kaybolup gitti.

Kâğıdı açtım, büyümlü sözcükleri okudum ve birden boğulur gibi oldum.

5. Sahra Altı Afrika'da geliştirilmiş bir perküsyon enstrümanı. (ç.n.)

6. Doris'in efendisi Şef I. Kaga Konata Katamba'nın isminin baş harfleri KKK, 1865'te Tennessee'de kurulan, beyazların üstünlüğünü siyahi karşıtı şiddet eylemleriyle savunan, halen varlığını sürdüren, halihazırda siyahların yanı sıra Yahudiler, Katolikler, Müslümanlar, Latin kökenliler, Asyalılar, göçmenler, solcular, LGBT+ bireyleri hedef alan gizli Klu Klux Klan örgütünün kısaltmasıdır. (ç.n.)

7. Şubat 1967'de Arthur Kenneth Chesterton liderliğindeki İmparatorluk Sadık Destekçileri Birliği (League of Empire Loyalists) ile Britanya Ulusal Partisi'nin birleşmesiyle kurulan aşırı sağcı ve faşist Britanya Ulusal Cephesi'nin (British National Front) çıkardığı bir gazete. (ç.n.)

Dalgalar çarpıştı kafamın içinde, fırtınalar koptu.

En kudretli, en sessiz ulumamı saldım.

Sonra bayıldım.

Ne kadar kaldım öyle, hiç bilmiyorum, belki birkaç dakika, ama kendime geldiğimde koltuğuma yığılmıştım, başım öne düşmüştü, not hâlâ elimdeydi.

Bir su birikintisinin ardından bir kere daha okudum.

Gerçektir, doğrudur; kaçma şansı veriliyordu bana.

Ah Tanrım.

Bekleme listesinde geçen onca yılın ardından, en çok istediğim şey avcumun içindeydi. Ama çok çabuk olmuştu her şey. Donakalmış oturdum öylece. “Ya şöyle olursa”, “ya böyle olursa” diye başlayan binlerce cümle geçiyordu kafamdan. Hayatımı haklı sahibine –kendime– verirken tehlikeye de atacaktım. Dikkatli olmazsam ya da şansım yaver gitmezse kırbaç direğinde ya da odun kütüğünün üstünde bulurdum kendimi.

Sonra hayatta kalma güdülerim kendini gösterdi.

Kafam netleşti.

Geri geldim.

Kâğıdı paramparça ettim.

Ayağa kalktım ve Bwana'nın yüzünün duvarda asılı ahşap maskesine baktım.

Ona şöyle doğru dürüst bir selam çaktım tek parmağım, la-yıkıyla.

Notta, trenin raydan çıkması nedeniyle hizmeti askıya alınan Yeraltı Demiryolu'nun yeniden işlemeye başladığı yazıyordu. Kentin elektrik santralından enerji çalınmadığında ya da Anavatan'a doğru uzun dönüş yolculuğuna başlamak için kenti güvenle terk etmek isteyen kaçak kölelerin kalabalıklığından ötürü tren bozulduğunda demiryolu sık sık hizmet dışı kalırdı.

Bu mesaja güvenebilmeyi umut ediyordum, çünkü Direniş'e

sık sık ajanlar sızardı, uzun süre uykuda kalan bu ajanlar sonunda bütün isyancı hücrelere ihanet etmek üzere çalışmaya başlarlardı.

Derinde bir yerde, köle tüccarlarının çok para getiren bu kârli işten vazgeçmeyeceklerini biliyordum. Ne de olsa gelmiş geçmiş en kazançlı uluslararası girişimlerden biriydi geniş ölçekli beyaz insan nakliyatı; milyonlarcamız sevk ediliyordu Avrupa kıtasından ya da Batı Japon Adaları'ndan; Batı Japon deniyordu, çünkü "büyük" kâşif ve maceraperest Chinua Chikwemeka Asya'ya giden yeni bir yol bulmaya çalışırken, bu adaları efsanevi Japon adaları sanmıştı ve bu isim de öylece kalmıştı.⁸

Afrika kıtasının bir parçası olan Birleşik Büyük Ambossa Krallığı'ndayım işte. Ambossan Kanalı'nı geçtikten hemen sonra uzanan anakara. Güneşli Kıta diye de biliniyor, burası sıcaktan adeta alev alev yanıyor çünkü.

Büyük Ambossa aslında çok küçük bir ada, beslemesi gereken nüfus artıyor, bu nedenle ağgözlü küçük parmaklarını yerkürenin her yerine uzatıyor, ülkeleri çalıyor, halkları çalıyor.

Ben dahil. Ben de Çalınanlar'dan biriyim.

Notta, kullanılmayan Paddinto İstasyonu'na gitmek için sadece bir saatim olduğu yazıyor ve birtakım çalıların ardında saklanan, içinden kayıp metroya inmemi sağlayacak rögar kapağını nasıl bulacağım anlatılıyordu. Rögarın orada beni bir Direniş üyesi karşılayacak ve yeraltındaki rutubetli tünellerde bana yol gösterecekti. Yani öyle söz verilmişti, tutulmazsa hapı yutardım.

Kölelik, sözlerin tutulma garantisıyla verilmediğini öğretti bana, müşteri hizmetlerine şikâyet ederseniz sizi idareye bildirirler, o zaman da gerçekten okkanın altına gidersiniz.

8. Avrupa merkezci modern tarihyazımında "Keşifler Çağı"nı başlattığı anlatılan Kristof Kolomb'un 1492'de Hindistan'a ulaşma amacıyla başlayıp 1504'e kadar yaptığı dört deniz yolculuğu sırasında keşfettiği adalara yanlışlıkla "Batı Hint Adaları" adını vermesine gönderme yapılıyor. (ç.n.)

Ama ben umuda inanıyorum tüm kalbimle. Hâlâ hayattayım ne de olsa.

Londolo kentinin metro trenleri için tünel kazma işine yıllarca önce tüneller, üstlerindeki binaların ağırlığı altında çökmeye başladığında son verildi. Kent daha yavaş ama daha güvenli ulaşım biçimlerine döndü: Arabalar, faytonlar, atlar, develer, filler, at arabaları ve gerçekten kafayı yemiş sağlıklı hayat fanatikleri için velespitler. Biz kölelerin sahip olduğu tek araca tabanvay denirdi.

Ama bakın ne oldu: Bir noktada Direniş'teki sivri akıllının birinin aklına müthiş bir fikir geldi ve kullanılmayan metro yeniden hizmete açıldı, böylece birçok kişi çok sıkı korunan Londolo kentinden çıkıp Avrupa'ya doğru uzun, tehlikeli bir yolculuğa başladıkları rıhtımlara ulaşmayı başardı.

Kaçırıldığımdan beri ilk kez eve dönebileceğimi ciddi ciddi düşünebiliyorum. Bu mümkün müydü? Annem babam, üç kız kardeşim, çiftlikteki küçük kır evimiz, sevgili *cocker spaniel*'im⁹ Rory, hepsi de hafızamda hâlâ o kadar canlı ki. Beni ilk kez esir alan Sınırboylular'ın akınlarından sağ çıktılarsa bile herhalde şimdiye hepsi ölmüştür.

Ambossalılar bizim kabileler halinde yaşadığımızı söylerlerdi ama biz erkekleri altlarına don çekmeden ekose etekler giyen Sınırboylular gibi her biri ayrı bir dile ve tuhaf eski göreneklere sahip birçok halktık.

Ambossalılar Avrupa'ya Gri Kıta da derdi, gökleri her zaman bulutlu olduğu için.

Ah ah, o bulutlu gri gökler burnumda tütüyor şimdi.

Kışın giydiğim yumuşacık yünlü kıyafetlerimi, kaba saba tah-ta takunyalarımı öyle özledim ki.

Annemin sıcak soslu sandviçlerini ve kopkoyu balkabağı çorbasını nasıl özledim, nasıl özledim.

9. İngiltere'de yetiştirilen küçük bir köpek ırkı. (ç.n.)

Şöminede çıtırdayan ateşi, ailemizin ateşin başında şarkı söylemesini nasıl özledim.

Bir zamanlar koparılıp alındığım o en kuzeydeki ülkeyi öyle çok özledim ki.

Öyle çok özledim ki İngiltere'yi.

Memleketimi, yuvamı öyle çok özledim ki.

Gururla ilan ediyorum, uzun bir geçmişi olan bir soydan geliyorum ben, lahana yetiştiren bir soydan.

Halkım, toprağı işleyen ve yazın kar, kışın da yağmur yağış ekinler tomurcukken bozulup malç olduğunda bile asla hırsızlığa yüz vermeyen dürüst çiftçilerden oluşuyordu.

Toprak sahibi değildik, ah hayır, serftik biz, tarımsal besin zincirinde en alttaki halkaydık, gerçi ortalıkta yürüdüğümüzde yerde sürüklenip takırdayan zincirler olmazdı. Tam olarak mal da sayılmazdık ama köklerimiz toprağın derinlerine inerdi, çünkü arazi ölümle, evlilikle, hatta savaşla el değiştirdiğinde biz de el değiştirdik, kuşaklar boyunca ona bağlı kaldık bu nedenle.

Ailemin göbekten bağlı olduğu, ailenin bilmem kaçınıcı büyük oğlu, efendimiz Lord Perceval Montague (Percy denirdi arkasından) bazı tarlaları bize kiralardı, böyleydi anlaşma. Buna karşılık bütün erkek serfler savaşlarda piyade olurdu orduda, inan bana kanunsuz bir toplum vardı o zamanlar. İyice kuzeyde çok vahşiydi hayat o günlerde. Biri arazinizi basmak mı istedi, yoksa sürünüzü çalmayı mı koydu kafasına kaba kuvvetle yapardı bunu, ateşe barutla karşı koyacak ya da kendinizi savunmaya oradan burdan toplanmış, düzensiz bir ırgat ordusu bile olsa özel bir ordu çağırarak gücünüz yoksa.

Biz hem kendi arazimizi hem Percy'ninkini işlerdik.

Hasadın yarısını ona vermek zorundaydık.

Yoksullara yardım etmesi gerekirdi güya ama nadirdi ettiği.

Arabasını alıp pazara gitmemiz, tahıl değirmenini ya da ek-

mek fırınına kullanmamız gerektiğinde fazladan para öderdik, hasadımız kıt olduysa birkaç yıl boyunca yıllık hesabımıza borç işlenecek demektir bu.

Montague Malikânesi heybetli bir granit yığınıydı, mezar taşını andıran granit levhalar, kuzeyde her gün ardı arkası kesilmeyen yağmurlarla sarsılan göklere uzanırdı.

Biz çocuklar için karşı konması güç etkileyici bir yapıydı ama kız kardeşlerim arasında büyük evin cazibesine kapılma riskine girecek kadar gözü kara bir ben vardım.

Bir keresinde herkes çiftlik arazisinde her yaz yapılan panayırdayken, çalıkların arkasına saklanmış kız kardeşlerimin korkak bakışları altında köşkün ağır tahta kapısından süzülüverdim içeri, mağarayı andıran Büyük Salon'a. Parmak uçlarıma basayım dedim ama takunyalarımın sesi yankılandı yüksek tavanda.

Duvarlarda tekboynuzlu atların boynuzlarına dokunan güzel kızların resmedildiği halılar vardı, ağaç dalları gibi açılmış rengineyiği boynuzları ve bir de ön kapının tam karşısına asılmış, dişlerinin arasından salyalar sızan kocaman bir ayı kafası. Islak, saydam gözleri her hareketimi izliyordu.

Yerin altından derinden gelen iniltileri duyunca paniğe kapıldım, gerisineri dönüp kendimi dışarı attım; ön kapının yanında duran, şöyle bir silkinip ısırmaya hazırlanmış gibi görünen, içi doldurulmuş kurda toslamışım. İniltiler Percy'nin Sınırboyu çatışmalarında aldığı esirleri ve kaçak avcılarını hapsettiği efsanevi zindanlardan geliyor olmalıydı. Sonunda hepsi toplanıp ormanda uzun bir yürüyüşe çıkarılacak, ardından Yeni Dünya'ya gitmek üzere limana yanaşmış bir sonraki gemiye bindirilecekti; öyle iştmişti.

Biz köylüler için Yeni Dünya denizlerin ötesinde uzak mı uzak bir ülkeydi, hakkında hiçbir şey bilmediğimiz bir ülke, tek bildiğimiz kimsenin oraya gitmek istemediği idi, çünkü giden dönmezdi.

Evimiz çiftlik arazisinin kıyısındaki Elma Ağacı Kulübesi'ydi. Kereste kirişler ve toprak doldurulmuş duvarlardan oluşan bir karışım. Hışır hışır ses çıkaran böceklerle doluydu. Aslında bütün ev haşarat kaynıyordu, saman döşeli çatıya yuva yapmış eşekarılarından tutun, o vücut senin bu vücut benim, kanımızı hayat iksiri diye içen pirelere varıncaya dek. Evin ön tarafındaki kapı, yer tezeğiyle yakılmış bir ateşin bulunduğu toprak zeminli küçük bir oturma odasına açılırdı. Mutfak olarak kullanılan koridorun iki yanında ağır yeşil kumaşlarla iki uyuma yeri ayrılmıştı. Vergiden ötürü pencere camı taktırmaya gücümüz yoktu, panjurlar kapalı olduğundan içerisi hep kıştı.¹⁰

Ben, Madge, Sharon ve Alice samandan bir yatağı paylaşırdık. Biz daha doğmadan önce ölmüş iki büyük teyzemizin atık kumaşlardan diktiği çok renkli bir yorganın altında uyurduk. Ben yatağın ortasını kapardım, o dondurucu kuzeydoğu gecelerinde kız kardeşlerim sayesinde ısınırdım.

Sonra bir de Rory vardı, köpek, durmadan devirip dururdu bir şeyleri, gerçi "artık enik değildi" ya anamın buyurduğu gibi. Anacığım ayağıyla fırlatıp uzun atlama yaptırdı mı ciyaklayarak inerti yere seninki, bacakları komik, açılıverirdi iki yana.

Babamızla Anamız Mr. Jack ve Eliza Scagglethorpe'tu.

Babamın kasları sert kirişlerle bağlıydı gövdesine, çünkü kemiklerini koruyan yağı azdı. Boynunun ucuna dek inen çalı gibi bir sakalı vardı, budayayım diye "kaldıramazdı kıcınu"; yanakları da ayazda açılmış yaralardan katır kuturdu. Şiddetli rüzgârda öne eğilmiş ince bir ağaç gibi dururdu, çünkü bacak kadar bir çocuk olduğu günlerden beri lahana dikip hasadını yapardı.

Babamın saçları Sınır Boyu halkının gibi koyu kızıldı. Dışarı çıkarken hep giydiği geniş kenarlı çiftçi şapkasının altından lüle lüle dökülürdü omuzlarına.

10. Pencere vergisi, bir evde pencere sayısına göre uygulanan bir mülkiyet vergisiydi. İngiltere ve Galler'de 1696'da uygulamaya konmuştu. (ç.n.)

Ben daha aklımın ermeyeceği çağdayken iş gömleğinin kolu-
nu sıvar, kolundaki damarlarda atan nabzını parmağımla yokla-
mamı buyurur, içerde kırkayakların yaşadığını söylerdi. Çılgınlık
içinde kaçardım yanından, o da peşimden gelirdi, ikimiz koşar-
ken tabureleri, kovaları ve kardeşlerimi devirirdik.

Babam bayılırdı lahanalarına, onlara çocuklarmış gibi sev-
giyle bakmak gerektiğini söylerdi. Kahrolası lahanalar hakkında
neler bilmiyordum ki! Ocak Kralı “çıtır çıtır ve lezzetli” olurdu,
Güz Kraliçesi nefti yeşil, Savoy Kralı desen “sert küçük bir hay-
laz.” Eskilerin Lahana Savaşları hakkında neler bilmezdim ki?
Scagglethorpelar’ın Montague’ler için Paldergravelere karşı sava-
şıp kazandığı o zaferleri.

O KÖ (Kölelik Öncesi) günlerde nefret ederdim lahana ye-
mekten.

Bugün bir tanesi için bile neler vermezdim ki.

Babam bir oğlu olmadığı için hiç yakınmazdı ama aklından
neler geçtiğini hepimiz bilirdik, çünkü bazen bize baktığında
üzüntüsü yüzünden okunurdu.

Scagglethorpe ailesinin lahana yetiştirme geleneğini kim sür-
dürecekti?

Yine de hep omuz silkerdi.

“Hadi bakalım” derdi bize, kızlarına. “Bir tek dilek hakkın
var, deyin bana.”

“Ne dileği?”

“Hadi canım, bu kadar aptal olmayın. Deyin ki, bir tek dilek
hakkın var. Sizin gerçekleştirebileceğiniz.”

“Ama bizim sihirli güçlerimiz yok ki, peri nineler değiliz ki
biz.”

“Oyun bu, salaklarım benim, bana bir dilek hakkım olduğunu
söyleyin, yoksa kalın kafalarınıza lahana fırlatırım.”

“Peki o zaman, baba, bir dilek hakkın var.”

“Eh, madem öyle, düşüneyim bakalım. Ne isterdim acaba? Ah, tamam, biliyorum ne dileyeceğimi” derdi çenesini kaşıyıp, sanki o düşünce o sırada aklına gelmiş gibi.

“Kızlarımı, şuradaki hanımların giydiği gibi pahalı balina kemiklerinden kabarık eteklerin içinde görmek, yanaklarında hoş kremler, kuğu gibi boyunlarında inciler; kollarında nazik beyefendilerle dans ederken görmek, dudaklarınızda tebessümler, ayaklarınızda cam terlikler.”

“Aaa, bu kadar duygusal olmasana” derdim, kalkıp aynaya bakmak için giderken, boynum gerçekten “kuğu gibi mi” diye.

O gece dantelli sarı kabarık bir elbise hayal etmiştim, kolları da kabarıktı. Elbisem o kadar muhteşemdi, cam terliklerim o kadar zarifti ki, saçlarım rüzgârda uçuşa uçuşa çayırlarda koşarken ben, herkes nefesini tutmuştu, ne kadar güzel olmuşum diye bakıp.

Sonra her şey mahvoldu ayaklarım şiştiği için, çünkü terlikler çok sıkıydı, biri kırıldı ve cam ayağıma battı, onun acısıyla uyanmışım.

Babam gün ışığı gece vaktini kündeye getirmeden kalkardı. Hava karardıktan sonra dönerdi eve, yemek yiyinceye kadar huysuzlanırdı.

Cuma geceleri akşam yemeğinden sonra –hepsi de kırkına merdiven dayamış– “delikanlılarla” Dur Yolcu Çiftliği’nde Johnny Johnson’ın ağılına “ufak su dökmeye” gittiğinde bir maşrapa siyah bira içmeyi severdi. Birasındaki arpaların ve otların kokusuyla dönerdi eve, dilinde ta uzaktaki tarlalardan duyabildiğimiz müstehcen bir şarkı. Sonra evin içine soğuk hava üfüren açık kapının pervazına yaslandığında tutardı nefesini, “çalışan adam sefasını sürececek elbet” minvalinde söylenir, sendeleyerek dalardı içeri tezek kaplı botlarıyla, çökerdi sandalyesine bacakları açık, başı arkaya düşmüş, titreye titreye inip kalkan sert âdemelması dışarı fırlamış.

**“Avrupalı köleler medeni insanların tutumlarını ve
göreneklerini benimseme fırsatına kavuşurken, son
derece korkunç ölümlerden, cezalardan, ahlaken iğrenç
düşkünlüklerden ve serflikten kurtarılmıştır.”**

Hepimiz tarihe “Ya şöyle olsaydı?” diye sorular sorup onunla fantastik oyunlar oynamayı severiz. Bugün Londra Metrosu’nda seyahat ederken topraklarında güneş batmayan ülkesinin tarihini okuyan Beyaz, kafasını okuduğu kitaptan kaldırıp “Ya atalarım köleleştirilseydi?” diye sormuş mudur bilinmez ama Bernardine Evaristo bütün kibirli muktedirleri tedirgin edecek soruyu soruyor: Ya Afrika, Avrupa’yı sömürgeleştirip köleleştirseydi? Kölelerin beyaz, efendilerin siyah olduğu bu şiirsel hiciv, alternatif tarihyazımlarının bile açamadığı Karanlığın Yüreği’ni açıyor.

Kız, Kadın, Öteki adlı kitabıyla 2019’da Booker Ödülü’ne layık görülen Evaristo, yalnız tarihi değil, *Tom Amca’nın Kulübesi*, *Kökler* gibi, bütün dünyanın bildiği romanları da tersine çeviriyor ve tarihe gerçekten “Nasil hissettiler?” sorusunu sordurtuyor.

